

O. PETER ŠTURÁK

BLAHOSLAVENÝ BISKUP – MUČENÍK PAVOL GOJDIČ OSBM

Najvzácnejšou udalosťou v histórii gréckokatolíkov na Slovensku bola návšteva Sv. Otca Jána Pavla II. v Prešove dňa 2. júla 1995. Prvé kroky pápeža po príchode do Prešova viedli do katedrály sv. Jána Krstiteľa, kde si Sv. Otec uctil v kaplnke svätých Petra a Pavla pamiatku biskupa – mučeníka Pavla Gojdiča. Pri stretnutí s gréckokatolíckymi veriacimi Sv. Otec vo svojom príhovore okrem iného povedal: „Všetci si pamätáme dramatickú situáciu v nedávnej minulosti, keď sily ideológie, ktorá je v rozpore so slobodou a dôstojnosťou človeka, odsúdili vaše cirkevné spoločenstvo na zánik. (...) Gréckokatolícke spoločenstvo vyšlo z tejto skúšky obnovené a posilnené aj vďaka svedectvu a krvi početných mučeníkov. Živým odkazom toho je viera veľkého počtu laikov, rehoľníkov, rehoľníčok, kňazov a duchovných pastierov. Stačí spomenúť utrpenie biskupa Vasiľa Hopku a mučenie biskupa Pavla Gojdiča”¹. O deň neskôr v homílii na pútnickom mieste v Levoči Sv. Otec povedal: „Starší z Vás sa iste pamätajú na úctyhodnú postavu biskupa Jána Vojtaššáka a bratia gréckokatolíci na postavu biskupa Pavla Gojdiča. Obidvaja boli uväznení v žalári na základe pseudoprocsov. Dnes si zasluhujú, aby sa konal cirkevný proces ich blahorečenia, pretože vydali svedectvo o vernej službe cirkvi na Slovensku”².

Tieto slová boli veľkým podnetom aj pre našu Gréckokatolícku cirkev na Slovensku, aby sa započali práce v procese blahorečenia našich biskupov. Na žiadosť sídelného biskupa vydala Kongregácia pre svätorečenie pri Sv. stolici „Nihil obstat” na započatie procesu a preukázanie mučenie biskupa služobníka Božieho Pavla Gojdiča a služobníka Božieho Vasiľa Hopku. V prešovskej eparchii bola zároveň priznaná oprávnenosť vykonať tento proces. V tejto záležitosti ohľadom biskupa Pavla Gojdiča začala už skôr pracovať pittsburghská metropolia v USA, ktorá nám láskavo odstúpila získané materiály³.

¹ Szekely - Mesaroš, *Gréckokatolíci na Slovensku*, „Slovo”, Košice, 1997, s. 83.

² Ján Gajdoš, *Proces blahorečenia biskupov P. Gojdiča a V. Hopku*, „Slovo – Časopis Gréckokatolíckej Cirkvi” R. 28, č. 5, s. 5.

³ Tamže, s. 5.

Biskup Pavol Gojdič, OSBM celý svoj život staval na láske k Bohu, ktorá sa má odzrkadľovať v láske k blížnemu v duchu svojho biskupského hesla: „Boh je láska, milujme ho!“ a s takouto láskou v srdci viedol skoro štvrtstoročie a to v neľahkých dobách prešovskú eparchiu⁴. Keď 29. októbra v roku 1968 na leopoldovskom väzenskom cintoríne exhumovali jeho telesné pozostatky, právom položili na jeho telo červený epitrachil. Bol vyjadrením mnohorokeho utrpenia v jeho živote, ktoré priniesol za svoju vernosť Bohu a Cirkvi⁵.

Jeho životná púť začala 17. júla 1888 v Ruských Peľanoch, neďaleko Prešova. Narodil sa v kňazskej rodine. Jeho otec Štefan bol gréckokatolíckym kňazom a matka sa volala Anna, rod. Gerberyová⁶.

Pokrstený bol 23. júla v miestnom chráme Ochrany Presvätej Bohorodičky a pri krste dostáva meno Peter⁷. O tom, že rodinná atmosféra bola preniknutá nábožnosťou svedčí, že jeho dvaja bratia Kornel a Štefan sa stali tiež kňazmi. Po získaní základného vzdelania a absolvovaní gymnázia v Prešove sa rozhodol pre štúdium teológie. Túto študoval v rokoch 1907–1911 v Prešove a Budapešti. Vysvätený za kňaza bol 27. augusta 1911 biskupom Dr. Jánom Vályim v Prešove⁸. Krátky čas pôsobil pri svojom otcovi na fare v Cigelfke a administroval pridruženú obec Petrovu. Následne bol menovaný za prefekta eparchiálneho internátu v Prešove a súčasne bol katechetom na meštianskej škole. Počas svojho pôsobenia v Prešove zastával rôzne funkcie počnúc protokolistom, archivárom a neskôr sa dokonca stáva riaditeľom biskupskej kancelárie⁹.

Na veľké prekvapenie odchádza z ruchu sveta a 20. júla 1922 vstupuje do kláštora otcov baziliánov na Černečej hore blízko Mukačeva a prijíma rehoľné meno Pavol. Napriek túžbe žiť v tichu kláštorných múrov bol 14. septembra 1926 vymenovaný za apoštolského administrátora prešovskej eparchie a následne 7. marca je menovaný za biskupa s titulom harpašský (Ecclesiae Harpaseuae – Malá Ázia). Konsekrovaný na biskupa bol v Ríme dňa 25. marca 1927 v chráme sv. Klimenta¹⁰. Po vysviacke bol prijatý na audiencii pápežom Píom XI., ktorý mu daroval zlatý kríž so slovami: „Tento kríž je iba slabým symbolom tých veľkých krížov, ktoré na teba zošle Pán, môj synu, v tvojej biskupskej službe!“ Tento drahocenný dar Svätého Otca si biskup Pavol vysoko cenil a často nielen sám, ale aj pred inými, pripomínal si tieto pápežove slová. Naozaj, kríž sa stal akoby mottom života biskupa Pavla¹¹. Pri svojej inštalácii ohlásil biskup Pavol Gojdič, OSBM program

⁴ M. P o t á š, *Žytija viddane Bohovi I*, Evov 1994, s. 22.

⁵ V. J u d á k, *Priatelja Boží*, Bratislava 1995, s. 165.

⁶ P. Š t u r á k, *Otec biskup Pavol Gojdič, OSBM*, Prešov 1997, s. 27.

⁷ Šoba Prešov 96/401-VS 2: Pýpis z úradného druhopisu matriky – pokrstených farského úradu cirkvi gréckokatolíckej v Ruských Peľanoch zv. 1018, č. 15, roku 1888, s. 111.

⁸ P. Š t u r á k, *Dejiny gréckokatolíckej cirkvi v Československu v rokoch 1945–1989*, „Petra“ (Prešov) 1999, s. 50.

⁹ Tamže, s. 50.

¹⁰ H r i c - Š t u r á k, *Prešovské biskupstvo*, „Dino“ (Prešov) 1998, s. 85.

¹¹ M. P o t á š, *Dar lásky*, Prešov 1999, s. 67.

svojho apoštolátu: „S Božou pomocou, chcem byť otcom sirôt, pomocníkom chudobných a tešiteľom zarmútených!“ Za jeho láskavý, pozorný a dobročinný vzťah k ľuďom sa mu dostalo uznania, keď ho nazývali mužom „zlatého srdca“. Podarilo sa mu vďaka znalosti sociálnych, politických a konfesionálnych pomerov, ale aj osobnej nábožnosti, prehĺbiť náboženský život veriacich, zvýšiť disciplínu kňazov a povzniesť úroveň gréckokatolíckej cirkvi. Výpočet jeho aktivít by bol veľmi obsiahly. Vďaka jeho usilovnosti bol postavený v Prešove sirotinec, zriadené nové farnosti, napr. v Prahe, Bratislave, Levoči a inde. Výrazné boli jeho aktivity v oblasti školstva, čo dokumentuje založenie Gréckokatolíckeho gymnázia v Prešove v roku 1936. Podporoval aj Učiteľskú akadémiu, seminár, internáty a pod. Všetmožno sa staral o šírenie duchovnej literatúry, čo sa prejavilo vydávaním časopisu *Blahovistník* a rôznych modlitebných a knižných titulov.

Biskup Pavol Gojdič bol 13.4.1939 ustanovený aj za apoštolského administrátora mukačevskej apoštolskej administratúry na Slovensku a následne 19.7.1940 bol menovaný za sídelného biskupa prešovského¹². Dňa 15.1.1946 bola potvrdená jeho jurisdikcia nad všetkými gréckokatolíckymi v celom Československu.

Sľubný rozvoj náboženského a duchovného života v eparchii, ktorý sa rozvíjal podľa osobného príkladu a horlivosti otca biskupa Pavla Gojdiča bol prerušený jednak vojnovými udalosťami a hlavne nástupom komunistov k moci v roku 1948. Ich ideologické smerovanie predurčovalo boj zvlášť proti gréckokatolíckej cirkvi. V súvislosti s tým boli budované pravoslávizačné štruktúry, ktoré vyvrcholili zriadením pravoslávneho biskupstva v Prešove a vymenovaním pravoslávneho biskupa Dechtereva. Biskup Gojdič bol postupne izolovaný od decembra 1949 cez osobu vládneho zmocnenca M. Rodáka od duchovenstva a veriacich. Spomínaný zmocnenec podával pravidelné správy Slovenskému úradu pre veci cirkevné v Bratislave. V jednej z nich zo 7.4.1950 píše: „... ako som Vám oznámil v predošlých správach, biskup Gojdič, je dôsledne izolovaný. Rezidenciu, kde je pod stálym dohľadom, mu v žiadnom prípade opustiť nedovoľujem, v dôsledku čoho som mu nepovolil ani spoveď, nakoľko sa chcel spovedať u jedného farára „až“ v Nižnej Šebastovej. V katedrálnom chráme, do ktorého je vchod priamo z rezidencie, povoľujem mu konať obvyklé veľkonočné pobožnosti, kde je medzi veriacimi aj bezpečnostný orgán. Biskup Gojdič hoci bol vystavený veľkému tlaku a lákavým ponúkam prehlásil: „Mám už 62 rokov a obetujem celý svoj majetok aj rezidenciu, no svoju vieru za žiadnych okolností nezradím, lebo chcem, aby moja duša bola spasená“¹³.

Po smutne známých okolnostiach tzv. „Prešovského soboru“, konaného 28. apríla 1950 v Prešove bol biskup Pavol Gojdič zatknutý a internovaný. Začína jeho krížová cesta mnohými väznicami bývalého Československa, z ktorých ho oslobodila až smrť. Pri spomínanom zatknutí bol najprv

¹² Tamže, s. 321.

¹³ F. V n u k, *Vládni zmocnení na biskupských úradoch v rokoch 1949–1951*, Matica Slovenská Martin 1999, s. 225.

internovaný vo františkánskom kláštore v Nižnej Šebastovej pri Prešove, potom krátky čas vo Vysokých Tatrách v Slávikovej vile pod dozorom ŠTB a v polovici júla bol prevezený do internačného tábora v Báci, neskôr do Valdíc a následne do pražskej Ruzyně. Internácia skončila a začalo vysilujúce obdobie vyšetrovacej väzby¹⁴.

Napriek jeho nevine bol proti nemu vypracovaný 120 stranový spis o jeho vine. Pred samým procesom, nakoľko bol veľmi telesne a duševne vyčerpaný, (telesná hmotnosť sa pohybovala okolo 50 kg) bol poslaný do sanatória vo Vysokých Tatrách, aby sa pozviechal¹⁵.

Na smutne známom procese proti vlastizradným biskupom: Jánovi Vojtaššákovi, Michalovi Buzalkovi a Pavlovi Gojdičovi bol 15.1.1951 biskup Pavol Gojdič odsúdený na trest doživotného odňatia slobody, peňažný trest 200 000 korún, skonfiškovanie celého majetku a stratu občianskych práv¹⁶. Začína, resp. pokračuje Golgota biskupa Pavla Gojdiča po mnohých už spomínaných väzniciaĥ Československa.

Po súdnom procese je odsúdený do Valdíc, kde bol v prísnej izolácii na samotke. Ďalším väzením, kde otec biskup prežíval ťažké chvíle bol Leopoldov, neskôr Ilava¹⁷. Dňa 30.12.1954 Krajský súd v Bratislave na základe amnestie prezidenta republiky zo 4. mája 1953 zmiernil biskupovi Pavlovi Gojdičovi pôvodný trest doživotného odňatia slobody na 25 rokov väzenia¹⁸. Koncom roka 1957 bol biskup znova premiestnený do leopoldovskej väznice, kde dostal väzenské číslo 681 a kde aj po mnohých a ťažkých útrapách vzhľadom na veľmi podlomené zdravie zomiera v deň svojich 72-ých narodenín a to 17. júla 1960. Následne 19. júla je pochovaný na miestnom väzenskom cintoríne¹⁹.

V dôsledku uvoľnenia spoločensko-politických pomerov 29. októbra 1968 sa uskutočnila exhumácia telesných pozostatkov otca biskupa Pavla. Tie boli prevezené do katedrály v Prešove, ale na príkaz štátnych a stranických orgánov boli premiestnené do katedrálnej krypty. Po zmene pomerov v našej spoločnosti po roku 1989 boli 15. mája 1990 telesné pozostatky biskupa Pavla opäť uložené v prešovskej katedrále v kaplnke svätých Petra a Pavla a bol zhotovený biely mramorový sarkofág podľa návrhu akademického maliara Mikuláša Klimčáka. Po neúspešných súdnych rehabilitáciách v rokoch 1968–1971 a v roku 1978 bol biskup Pavol Gojdič súdne rehabilitovaný 27.9.1990 a 28.10.1991 mu bol udelený Rad T. G. Masaryka in memoriam²⁰.

Po už spomínanej návšteve Sv. Otca Jána Pavla II. v našej vlasti v roku 1995 a jeho výzve ohľadne blahorečenia otca biskupa Pavla Gojdiča sa začínajú už uvedené aktivity pre zahájenie procesu. V čase, keď u nás bol

¹⁴ M. Potáš, *Dar lásky*, s. 203.

¹⁵ P. Šturák, *Otec biskup Pavol Gojdič OSBM*, Prešov 1997, s. 102.

¹⁶ M. Potáš, *Dar lásky*, s. 322.

¹⁷ P. Šturák, *Otec biskup Pavol Gojdič OSBM*, s. 104.

¹⁸ M. Potáš, *Dar lásky*, s. 322.

¹⁹ M. Potáš, *Dar lásky*, s. 322.

²⁰ Tamže, s. 323.

totalitný režim túto kauzu iniciovala Pittsburská metropolia (USA), ktorá materiály získané v tejto kauze potom odstúpila prešovskej eparchii.

Dňa 17.7.1998 v kaplnke biskupskej rezidencie v Prešove bola oficiálne otvorená diecézna fáza procesu blahorečenia biskupa Pavla Gojdiča.

Veľmi dôležitým nástrojom v procese blahorečenia boli modlitby všetkých veriacich v chrámoch, či na iných cirkevných zhromaždeniach, ktorí sa na úmysel zdarného priebehu blahorečenia modlili spoločne za ich oslávenie.

Pán Boh vypočul naše modlitby a biskup – mučeník Pavol Gojdič, OSBM bol dňa 4. novembra 2001 Svätým Otcom Jánom Pavlom II. na Svätopeterskom námestí v Ríme vyhlásený za blahoslaveného. Jeho život a diela sú právom hodné úcty na oltári v katolíckej cirkvi na celom svete.